

ГУМАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ, СПРАВЕДЛИВОСТІ ТА АКТИВНОЇ УЧАСТІ

HUMANIZATION OF DISTANCE LEARNING: A STRATEGIC APPROACH TO ENSURE UNITY, EQUITY AND ACTIVE PARTICIPATION

Ця стаття докладно розглядає основні підходи до імплементації елементів людяності в процес дистанційного навчання в навчальних закладах. Підкреслюється необхідність зміцнення комунікаційної взаємодії між студентами та викладачами, що допоможе запобігти втраті професійної мобільності майбутнього фахівця та розвитку навичок співпраці та командної роботи.

У цій статті розкриваються такі поняття як дистанційне навчання, гуманність, гуманізація навчального процесу, індивідуальний підхід. Зазначається, що гуманність у дистанційному навчанні є не просто технікою або методикою, а цілісним підходом до створення середовища, в якому студенти відчувають себе почутими, розуміють і підтриманими. У даній статті забезпечення гнучкості в навчанні та підтримка емоційного здоров'я студентів висвітлюються як ключові фактори, які можуть перетворити досвід дистанційного навчання на дійсно людиноцентричний, збагачуючи студентів не тільки інтелектуально, а й емоційно. Основний акцент статті робиться на вдосконаленні комунікації між студентами та педагогами в умовах віддаленого навчання, що сприяє створенню підтримуючого та ефективного навчального середовища. Розглядається необхідність пріоритизації емоційного, психологічного та соціального благополуччя студентів, зазначаючи, що дистанційне навчання часто призводить до відчуття ізоляції та відчуженості серед студентів, що може негативно позначитися на їх мотивації та успішності. Стаття розглядає конкретні переваги використання людяного підходу для навчання у системі дистанційної освіти, а також наводяться приклади практичних методів інтеграції людяності в онлайн-освіту.

Пропонується авторська методика, що допомагає уникнути втрати професійних та особистісних навичок студентів в процесі дистанційного навчання. Методики, описані в статті, мають на меті покращення процесу навчання та створення більш гуманного і ефективного дистанційного освітнього середовища. Описані стратегії сприяють зміцненню зв'язку між учасниками навчального процесу і розвитку важливих навичок для майбутньої кар'єри. Крім того, наведені приклади реальних сценаріїв використання авторського методу у навчанні.

Ключові слова: дистанційне навчання, гуманістичний підхід, гуманізація, профе-

сійна мобільність, індивідуальний підхід, інноваційна педагогічна діяльність.

This article discusses in detail the main approaches to implementing humanity elements in the process of distance learning in educational institutions. The need to strengthen communication interaction between students and teachers is emphasized, which will help prevent the loss of professional mobility of future specialists and the development of cooperation and teamwork skills.

This article explains such concepts as distance learning, humanity, humanization of the educational process and individual approach. It is noted that humanity in distance learning is not just a technique or methodology, but a holistic approach to creating an environment in which students feel heard, understood and supported. In this article, providing flexibility in learning and supporting students' emotional health are highlighted as key factors that can transform the distance learning experience into a truly human-centered one, enriching students not only intellectually but also emotionally. The main focus of the article is on improving communication between students and teachers in the context of distance learning, which contributes to the creation of a supportive and effective learning environment. The need to prioritize the emotional, psychological and social well-being of students is discussed, noting that distance learning often leads to a sense of isolation and alienation among students, which can negatively affect their motivation and academic performance. The article examines the specific benefits of using a human-centered approach to learning in distance education, and provides examples of practical methods for integrating humanity into online education.

The author proposes a methodology that helps to avoid the loss of professional and personal skills of students in the process of distance learning. The methods described in the article are aimed at improving the learning process and creating a more humane and effective distance learning environment. The described strategies help to strengthen the connection between the participants of the learning process and develop important skills for the future career. In addition, examples of real-life scenarios of using the author's method in teaching are provided.

Key words: distance learning, humanistic approach, humanization, professional mobility, individual approach, innovative pedagogical activity.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.29>

Грибик Т.Т.,
аспірант кафедри педагогіки
та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Дистанційне навчання вже давно не нова тенденція в освітньому просторі, яка проте, все ще знаходиться в процесі стрімкого розвитку та адаптації до сучасних викликів у суспільстві. Дистанційне навчання долає географічні, часові та мовні бар'єри, дозволяючи людям здобувати освіту

без фізичної присутності в традиційному класі. Порівняно з традиційним навчанням такий метод здобуття освіти, який пропонує велику гнучкість, доступність та інноваційність виглядає одно-значно привабливіше для студента, тому не дивно, що дистанційне навчання дуже швидко набуває популярності серед вищих навчальних закладів

України. Проте чим даліше ми заглиблюємося у онлайн навчання, особливо з ймовірністю залучення технологій штучного інтелекту (ШІ), постає питання про надважливість збереження людського елементу в такому типі здобуття знань студентом.

Українське законодавство визначає дистанційне навчання як організацію освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх як правило опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій [1]. Ця опосередкована взаємодія віддалених один від одного учасників навчального процесу, як її описує законодавство є неймовірно вразливою ланкою, яка і представляє ті залишки людського елементу в дистанційному навчанні.

При ігноруванні проблем цієї ланки, які все частіше постають в педагогічному процесі дистанційного навчання ми ризикуємо втратити природний процес формування особистісного аспекту розвитку індивіда в системі здобуття вищої освіти. Це може призвести до проблем з здобуттям критично важливих особистісних навичок майбутнього фахівця. Втрачається необхідне одночасне здобуття професійного та особистісного розвитку, що надалі негативно вплине на професійну мобільність майбутнього кваліфікованого робітника. І тільки на тлі пост-ковідного, а на даний момент суспільства, яке живе у стані війни стається переосмислення ролі людяності в освітньому процесі і відмова від ігнорування цього аспекту. Тепер коли зв'язок між педагогом та студентом зазнав критичних змін під впливом таких негативних зовнішніх чинників, суспільство нарешті змогло розгледіти всю неоціненну працю, яка була спрямована педагогами саме на розвиток людського навчання і розвитку людяності індивіда у процесі цього навчання.

Сучасна освіта дедалі більше дегуманізується, зводячи навчання до знеособленого, механічного процесу. Це відбувається через надмірну залежність від технологій, стандартизоване тестування та вигорання вчителів, що позбавляє їх творчості, критичного мислення та змістовної взаємодії. Надмірне використання технологій замінює взаємодію між вчителем і учнем, обмежуючи персоналізоване керівництво. Стандартизоване тестування нав'язує жорсткі структури, де успіх вимірюється балами, а не особистісним розвитком та досягненнями. Нехтування етичним та емоційним інтелектом ще більше відриває учнів від навчання в реальному світі. Наслідки такого освітнього процесу невтішні – учні відчують себе номером в списку, а не особистістю, що послаблює

мотивацію до навчання та індивідуального розвитку, страждає і розвиток критичного мислення.

Щоб протистояти цьому, освіта повинна надавати пріоритет персоналізованому навчанню, активним дискусіям і проектній діяльності. Навчальні заклади повинні підтримувати педагогів керованим навантаженням і ресурсами, балансувати між технологіями і людською взаємодією. Вдумливо інтегруючи технології та сприяючи залученню, освітяни можуть створити систему, яка цінує творчість, критичне мислення та міжлюдську комунікацію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Нещодавні публікації на дану тему досліджували важливість включення гуманності в дистанційне навчання, наголошуючи на рівності, персоналізованому залученні та людському факторі в онлайн-освіті. Одна з найяскравіших публікацій на тему є книга П.Е. Франс [2], яка висвітлює важливість гуманності і справедливості в дистанційній освіті. Франс обговорює стратегії створення культури мислення і розуміння навіть у віртуальному середовищі. Він наголошує на необхідності відновити зв'язок зі справжньою метою викладання, допомагаючи студентам стати критично мислячими людьми і вільнодумцями.

Також варта уваги стаття О.Г. Стюарта [3], де автор досліджує питання адаптації онлайн-курсів для зміцнення соціальних зв'язків і покращення навчального досвіду студентів. Стаття досліджує компоненти асинхронних текстових курсів, які можна модифікувати, щоб гуманізувати навчальне середовище, тим самим позитивно впливаючи на взаємодію студентів і результати навчання. Результати його досліджень показують, що щотижневі вступні відео від викладача, багатий і детальний зворотний зв'язок, можливості для мультимодальних відповідей на дискусійних форумах, пости в соціальних мережах від студентів і викладача, які діляться особистими подіями, були позитивно сприйняті і сприяли гуманізації курсу.

Інноваційний підхід до проблеми гуманізації дистанційного навчання пропонують Д. Хатсон і Д. Плейт у своїй книзі [4] про використання штучного інтелекту для персоналізації та гуманізації онлайн-навчання. У цій главі досліджується потенціал штучного інтелекту для персоналізації та гуманізації онлайн-освіти, що виходить за рамки транзакційного навчання. У ньому підкреслюється, як ШІ, зокрема, великі генеративні мовні моделі, що використовують обробку природної мови, можуть сприяти більш швидкій та зручній комунікації між студентами та викладачами. Проте варто зауважити, що це бачення підтримує далеко не вся наукова спільнота, адже застосування ШІ деякими дослідниками вважається кроком до дегуманізації навчального процесу.

Ці публікації разом висвітлюють критичну роль гуманізації дистанційного навчання, пропагуючи підходи, які надають пріоритет рівності, персоналізованому залученню та людському зв'язку для покращення освітніх результатів.

Мета статті полягає у висвітленні основних способів імплементації елементу людяності у процес дистанційного навчання та підходу до його реалізації у навчальних установах. Опис методики застосування таких підходів ставить за ціль оминати потенційну втрату професійної і особистісної мобільності студента, а саме такі необхідні професійні навички студентів як навички співпраці та комунікації, командної роботи, вміння навчатись у інших. Основний акцент статті припадає на потенційні слабкі ланки в комунікації студента та педагога та методи їх підсилення та покращення в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Сучасне онлайн-навчання повинне приділяти значну увагу аспекту персоналізованого навчання студента, адже саме дистанційне навчання є оптимальним способом надання індивідуального навчання. Індивідуальність у дистанційному навчанні означає визнання та підтримку унікальних потреб, уподобань і стилів навчання кожного студента в онлайн або дистанційному освітньому середовищі. Йдеться про адаптацію навчального процесу до різних способів, у які студенти засвоюють інформацію, взаємодіють з контентом і взаємодіють з викладачами. У традиційному класі викладачі часто можуть коригувати свій підхід на основі безпосереднього зворотного зв'язку з учнями. Однак у дистанційному навчанні це вимагає більш цілеспрямованої розробки та стратегій.

Проте це не значить, що студенти повинні працювати лише самостійно, навчаючись на відстані. Багато науковців, які досліджують гуманістичні методи, закликають до збільшення «студентської активності, присутності викладача та присутності однолітків». Для цього освітні установи повинні максимізувати час який студенти можуть провести у співпраці з однолітками та інакше кажучи вчитись у своєї колективної спільноті в класі.

Для того щоб дистанційне навчання показало свою найбільшу ефективність освітяни повинні знайти баланс між чітким навчанням основним навичкам і навчити студента вміння навчатись. Потрібно виховувати в студентах усвідомлення процесу навчання; здатність відстоювати себе під час навчання; здатність розмірковувати про свої успіхи та проблеми під час навчання; і, нарешті, переконання діяти так, щоб вони могли розвивати стійкість і постійно брати участь у продуктивному навчанні. Це розвине незалежність студентів як індивідів та їх незалежну думку, що є великою проблемою у часи засилля неправдивої інформації та легкого доступу до неперевіреної інформації.

Дистанційне навчання часто провокує проблеми з незалежністю у «високоєфективних» учнів, які добре справляються з стандартизованими тестами та оцінюванням, проте не можуть справитись з відкритими запитаннями чи неоднозначною ситуацією, яка вимагає швидкого та критичного мислення в моменті [2]. Зважаючи на це штамповані тести для оцінювання рівня здобутих навичок мають бути великим табу у дистанційному навчанні.

Тож яким має бути інноваційний підхід в формуванні людяного навчального процесу в умовах дистанційного навчання? Дослідивши останні наукові напрацювання в цьому питанні можна виділити такі підходи до вирішення цієї проблеми:

- **Формування відчуття комуні:** Для укріплення емоційного зв'язку педагога з студентами, потрібно надати кожному учаснику навчального процесу можливість обговорювати свій емоційний стан, що є особливо важливим у цей важкий період для нашої країни. Щоб дати кожній дитині можливість висловитись, можна розумно застосовувати функції чату наприклад в Google Meet. Надаючи студентам як і висловитись вголос, так і поділилися лаконічно за допомогою емоджі, що відповідає їх емоційному стану на той момент. Обрати певний емоджі знак, який означав що студент емоційно не готовий до засвоєння нового матеріалу або засмучений, тоді як інші емоджі показував би, що вони зацікавлені і почуваються готовими до навчання. Це потенційно могло би заповнити певну паузу перед заняттям, коли ще не всі учасники приєднані до конференції і задати тон лекції, більш розслабленій чи інтенсивній.

- **Присутність студентів в навчанні один одного:** Під цим мається на увазі структуровану та неформальну взаємодію в одній групі студентів, таким як проведення спільних проектів чи спільної участі наприклад в конференціях. У поєднанні зі структурованим зворотним зв'язком, взаємодією платформи для відеозв'язку і спільними проектами в онлайн-курсах це призводить до створення дослідницького настрою в навчальному курсі [5]. Це робиться щоб створити у студентів відчуття причетності до програми, вирішити проблеми, з якими вони можуть зіткнутися, і сприяти зв'язкам поза курсовою роботою та спільними проектами.

- **Політика «Відкритих запитань»:** Чітко сформулюйте та підтримуйте культуру в класі, де всі запитання вітаються та цінуються. Цьому може сприяти створення спеціального форуму запитань і відповідей, де учні можуть ставити запитання анонімно, якщо бажають. Регулярне визнання і похвала хороших запитань ще більше зміцнює довірливе середовище.

- **Вступні відео:** Персоналізовані відео від викладачів можуть посилити відчуття присутності в середовищі онлайн-навчання. Вони допомагають

налагодити взаєморозуміння між студентами та викладачами, роблячи процес навчання більш гуманним і сприятливим. Для комунікації та виключення непорозуміннь варто розглянути створення щотижневого вступного відео з корисною інформацією про майбутнє завдання, загальними відгуками групи про завдання попереднього тижня та актуальною інформацією про те, що відбувається в житті педагога чи навчальній установі (конференції, дослідження, майбутні події, можливо певні сімейні обставини, які можуть вплинути на швидкість відгуку педагога).

- **Зворотній зв'язок:** Створити середовище де студенти можуть отримувати, а також надавати певний зворотній зв'язок чи оцінку педагогу чи іншим студентам з групи. Варто розглянути можливість створення хоча б одного оцінювання шляхом оцінювання певного завдання індивіда іншими студентами. Такий підхід може позитивно вплинути на критичне мислення студентів, вміння знаходити недоліки та надавати конструктивну критику [6].

Варто також звернути увагу на окремий спосіб імплементації людяності у освітній навчальний процес, а саме розвиток емпатії у студентів, що є надважливим у складні часи, через які проходить країна в стані війни. Щоб розвинути емпатію у педагогів та студентів варто прислухатись до потреб усіх сторін навчального процесу [7]. Наприклад:

- **Гнучкі дедлайни:** Потрібно передбачити гнучкі дати подачі робіт, щоб врахувати різні обставини та зобов'язання студентів.

- **Гнучкий графік зворотного зв'язку:** Пропонувати різні години та різні формати у яких студент може отримати зворотній зв'язок від педагога (текстовий чат, відео, телефон), щоб краще реагувати на різні життєві ситуації студентів.

- **Реальні проекти:** Включіть проекти, які дозволять студентам застосувати свої знання до реальних ситуацій у їхніх громадах. Можливо це стане закликком для студента зробити щось корисне в рамках своєї кваліфікації для маленького містечка в якому студент проживає, сім'ї чи групи друзів студента.

Ці кроки за розумного впровадження в освітній процес можуть кардинально змінити підхід студентів до навчання, їх успішність та їх ставлення до викладачів, що тільки позитивно вплине на загальний імідж навчального закладу.

Висновки. Впровадження гуманності в дистанційне навчання вимагає пріоритизації емоційного, психологічного та соціального благополуччя студентів, а не лише їхніх академічних успіхів. У цифровому середовищі студентам легко відчувати себе ізольованими або відірваними від світу, тому

важливо створити умови, які сприятимуть людському спілкуванню та емпатії.

Один із ключових способів у тому як зробити дистанційне навчання гуманним – це побудувати конструктивні стосунки між викладачами та студентами. Віртуальні офісні години, персоналізований зворотний зв'язок і емоційна підтримка можуть значно допомогти у встановленні довіри і взаєморозуміння, даючи студентам відчувати, що їх чують і розуміють. Надання студентам можливості контролювати свій темп навчання, продовження термінів виконання завдань у разі потреби, а також різні формати навчання, що відповідають різним потребам, можуть допомогти зменшити стрес і зробити процес дистанційного навчання більш орієнтованим на людину.

Гуманність у дистанційному навчанні - це більше, ніж просто метод навчання. Це створення середовища, в якому студенти відчують, що їх бачать, чують і підтримують. Розвиваючи стосунки, забезпечуючи гнучкість і сприяючи розвитку навчальної групи, ми можемо перетворити досвід дистанційного навчання на дійсно людиноцентричний, збагачуючи студентів інтелектуально та емоційно.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Деякі питання організації дистанційного навчання : Наказ від 08.09.2020 № 1115 : станом на 27 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20> (дата звернення: 10.12.2024).
2. Humanizing distance learning: centering equity and humanity in times of crisis. Corwin, 2020. 184 p.
3. Stewart O. G. Understanding What Works in Humanizing Higher Education Online Courses. Issues and trends in learning technologies. 2024. URL: <https://doi.org/10.2458/itlt.5566> (дата звернення: 10.01.2025).
4. Hutson, James and Plate, Daniel, "Leveraging AI to Personalize and Humanize Online Learning: Transforming Transactional Interactions Into Meaningful Engagements" 2024. Faculty Scholarship. 607. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-0762-5.ch011> (дата звернення: 15.01.2025).
5. Cooper L., Holbeck R., Mandernach J. Nine tips for humanizing online learning. ELearn. 2023. Vol. 2023, no. 12. URL: <https://doi.org/10.1145/3637625.3596516> (дата звернення: 20.01.2025).
6. Zainnuri H., Cahyaningrum D. Using online peer review through discussion via schoology to enhance college students' proficiency in argumentative writing: a case study. International conference on teacher training and education 2017 (ICTTE 2017), Surakarta, Indonesia, 7 October 2017. Paris, France, 2017. URL: <https://doi.org/10.2991/ictte-17.2017.55> (дата звернення: 20.01.2025).
7. Beyond digital interfaces: the human element in online teaching and its influence on student experiences / S. S. Chai et al. Plos one. 2024. Vol. 19, no. 7. P. e0307262. URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0307262> (дата звернення: 20.01.2025).